

דברי תורה וחינוך

א סילת פלבוץ

דברים | הרב יצחק קליין

ראש ישיבת רגבים בנימין

אלה הדברים אשר דיבר משה

המעבר מספר במדבר לספר דברים הוא צעד קטן לבעל הקורא אך צעד גדול לאנושות. הספר נפתח במילים "אלה הדברים" חכמים מלמדים אותנו כי לו הייתה המילה "ואלה" הייתה ה"ו" רמז לתוספת על הראשונות, עתה שהאות "ו" איננה, זוהי התחלה חדשה לגמרי....

מה מעמדם של הדברים אשר דיבר משה? ארבעה חומשים הם דבר ה', מה ערכו של דבר משה? האם לספר דברים יש מעמד זהה לארבעת החומשים שלפניו?

היינו מצפים כי ספר הנכתב בידי בן אנוש גם חשוב וקדוש כמשה יהיה נחות לקודמיו.. אך חז"ל לימדונו שערכו רב ואף הוכיחו זאת מפסוקים ערוכים: יהושע הגה בספר דברים בעת כיבוש הארץ, המלך קורא במעמד הקהל את ספר דברים, המלך נושא עימו את ספר משנה תורה בכל אשר ילך ועוד כהנה וכהנה.

אם כך מהו באמת ערכו של ספר דברים?

אנו יכולים למצוא טעמים שונים לחשיבותו של ספר דברים. ערך השינון של דברי התורה והחזרה עליהם, ערך ההרחבה והביאור, ספר דברים כספר המחבר בין מצוות לדברי מוסר המדברים אל נפשו של האדם, הרמב"ן מוסיף וטוען כי חשיבותו של הספר נובעת מתוכנו המותאם לארץ ישראל.

אפשר למצוא טעם נוסף:

המדרש העוקב ברגישות אחרי כל מילה בתורה מציב אל מול הפסוק "אלה הדברים אשר דיבר משה..." את דבריו בסנה "לא איש דברים אנכי" ומסכם בפסוק שלישי "אִזּוּ יִדְלַג כְּאַיִל, פֶּסַח וְתָרֵן לְשׁוֹן אֵלֶם כִּי־נִבְקְעוּ בַמִּדְבָּר מֵיָמַי... אחד מפלאי של המדבר זה הוא הפוטנציאל לשינוי שיש בו, ספר דברים מסכם את השינוי שחל במשה מנער כבד פה וכבד לשון אף משה לדבר הדור, מי שדובר ספר שלם ספר דברים...

כיצד התחולל שינוי עצום כזה בפיו ובלבבו של משה? לכאורה הטעמים שהבאנו יכולים להוות מבוא למחשבה על השינוי, כיצד הפך משה לנואם גדול כזה, לכותב של ספר העומד בשורה אחת עם דבריו של הקב"ה. ארבעים שנה משה עמל ללמד תורה לבני ישראל, ארבעים שנה מתוך התעסקות יומיומית עם ישראל ש"טרחנים הם, רגזנים הם, סרבנים הם" כדברי רש"י, ומתוך עמל של שינון וחזרה, מתוך מאמצים כבירים ללמד תורה בביאור והרחבה, מתוך בערה פנימית לחנך בדברי מוסר הכובשים את הלב ומכינים את העם לכניסה לארץ ישראל, מתוך כך נצרפה והתלבנה אישיות מחודשת העומדת לפנינו בספר דברים.

ניתן אולי למצוא הדי לעניין זה במחלוקתם של ר' עקיבא ובן עזאי:

"וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ – רבי עקיבא אומר: זה כלל גדול בתורה. בן עזאי אומר: "זֶה סֵפֶר תּוֹלְדוֹת אָדָם" זה כלל גדול מזה" ברור לנו מהו הכלל הגדול בציווי על אהבת הרע, אך מה הכלל הגדול מזה בספר תולדות אדם?

הוא אומר שכתבת הספר האישי, רצון לתת משמעות ופשר לחיי שלי, מציבה אותי במקום הרואה תמונה רחבה, המעניקה לחיי פריזמה אלווקית, ראייה זו יכולה שתיצור אצלי כשם שיצרה אצל משה, בעירה רוחנית תמידית, חובה מוסרית עמוקה, דרישה פנימית להבנה והרחבה.

בספר מוסר אביך נכתב כבמעין הקדמה:

"נראה שאי-אפשר לצאת ידי חובה בענין חובות הלב רק אם יסדר ספר לעצמו בלימודים הדרושים לו בזה, בין הפרטיים ואפי' הכוללים ג"כ יותר יבין ע"י מה שיחדש בהם מרוחו, ומי שהוא כבר באופן זה של הדעת, שיכול להעריך מערכה שכלית בעצמו, אי-אפשר לו לבוא אל השלמות אם לא יעבוד בשכלו בזה.

הרב קוק רואה בכתיבת הספר האישי חובה לאדם ההולך בדרכי המוסר לאדם הרוצה לדעת את קונו.

בספר יצירה נכתב כי העולם נברא בסופר ספר וסיפור, את מעמקי מילותיו של ספר יצירה לא נבין ולא נדע, אך ניתן לומר כי כביכול מעשינו הנכתבים עלי ספר, הולכים ומתרחמים לסיפור, שסופרו הוא הקב"ה. בשעה שאדם נותן על לב ועושה לעצמו ספר, כותב את סיפורו, נעשה הוא שותף עם הקב"ה בסיפור בראשית, שותף עם משה רבינו בסיפור דברים.